

Siilinjärven kunta
PL 5
71801 Siilinjärvi

Viite tutkimuslupa 22.10.2015 (MV 148/05.04.01.02/2015), MML 13 § neuvottelumuistio

Asia **SIILINJÄRVI, Muinaisjännösten Kasurila (1000022857) ja Vilhola (749010010) koekaivaukset**

Siilinjärven kunta on neuvotellut 19.10.2015 museoviranomaisten kanssa muinaismuistolain 13 § mukaisesti muinaisjännösten ja rakentamisen yhteensovittamisesta kaavasunnittelualueella. Neuvottelun tuloksena päädyttiin tutkimaan muinaisjännökset. Tutkimusten jälkeen kaavan mukainen rakentaminen voidaan toteuttaa. Tutkimusten riittävyyden arvioi Museovirasto. Tutkimukset ovat kaksivaiheisia. Tässä lausunnossa arvioidaan koekaivaustutkimuksia ja tutkimusraporttia sekä jatkotutkimustarvetta.

Mikroliitti Oy teki kaavaan rakennettavaksi osoitetuilla alueilla koekaivauksen 26.10. – 6.11.2015 muinaisjännöksillä Vilhola (749010010) ja Kasurila (1000022857). Tutkimuslupapäätöksen ja neuvottelumuistion mukaan koekaivauksilla selvitetään paitsi muinaisjännösten laajuus ja säilyneisyys, myös jatkotutkimusten tarve ja laajuus sekä niihin tarvittavat resurssit ja tutkimusmenetelmät. Koekaivauksilla tutkitaan tätä varten mm. kulttuurikerroksen paksuus, sen mahdollinen vaihtelu, rakenteiden määrä ja luonne sekä arvio löytöjen määrästä ja luonteesta.

Koekaivausten kattavuus

Vilholan muinaisjännöksen laajuutta on selvitetty vain Vilholantien toiselta puolelta. Koekaivaus on tekemättä Vilholantien luoteispuolella. Myös tälle puolelle tietä tulee kaivaa koeojia Vilholan muinaisjännöksen laajuuden ja säilyneisyyden selvittämiseksi.

Tutkimusraportin sivulla 5 olevassa isojakokartan otteessa sijaitsee talo tontteineen myös nyt tutkitun talon pohjoispuolella. Tätä ei ole koekaivausraportissa kommentoitu. Inventoinnissa ei ole käyty tällä pellon osalla, ja koekaivaus on tehty vain peltoaukean kaakkoisosassa.

Peltoaukean keskivaiheilla, sen poikki kulkevan puron lounaisella/luoteisella puolella oleva peltoalue on siis kokonaan koekaivamatta. Rakennuksen tontti on hahmoteltavissa Lidar-kartalla. Lidar-kartalla on myös luoteisen peltolohkon keskivaiheilla suorakulman tekevä anomalia, joka pellon pohjoispuoleisessa kosteikossa ylittää puron. Sekin on syytä selvittää koekaivauksessa. Myös tämä puoli peltoaluetta tulee koekaivaa tutkimuslupapäätöksessä edellytetyllä tavalla.

Koekaivausten suorittaminen ja dokumentointi Vilhola

Koska tutkimuslupapäätöksessä ja neuvottelumuistiossa on todettu koekaivauksen tarkoituksen olevan laajempi kuin tutkimusten suorittaja ilmoittaa, tulee tutkimuksen tarkoitus korjata muinaismuistolain 13 §:n mukaisen neuvottelun tulosta ja tutkimuslupapäätöstä vastaavaksi.

Vilholan muinaisjäännöskohteen Vilholantien eteläpuoliselle peltoalueelle on kaivettu riittävästi koeojia ja -kuoppia. Mahdollisten muinaispeltojälkien löytymisen kannalta koeojat on kuitenkin kaivettu liian syvälle mineraalimaan.

Lähtökohtana Vilholan tutkimuksissa on ollut, että kohde on kivikautinen asuinpaikka. Maastotyössä on reagoitava myös mahdollisiin muihin esiin tuleviin arkeologisiin jäännöksiin ja löytöihin. Vilholan alue kuuluu samaan historiallisen ajan asutukseen kuin viereinen Kasurilan kohde. Historialliseen aikaan liittyvät löydöt tulisi esittää kartalla yhtä lailla kuin kivikauteen selvästi liittyvät löydöt. Löytösyvyys on mainittu vain kivikautisista löydöistä. Koeojassa 7 havaittu historiallinen rakenne on raportissa kuvattu, mutta sen sijaintia ei ole merkitty eikä rakenteelle ole annettu rakennenumeroa.

Koeojissa on havaittu palo- ja nokimaa-alueita. Näitä ei kuitenkaan ole merkitty kartoille eikä niiden tulkintaa ole esitetty raportissa.

Koekuopan 2 tekstitulkinna ei vastaa valokuvaa. Valokuvassa on varsin selvä podsolimaannos (mahdollisesti toinen hieman ylempänä). Alkuperäisen podsolimaannoksen yläpuolinen nokiraita kaartuu alas ja mahdollisesti maannos sen mukana. Profiilissa näkyvä monista eri kerroksista muodostuva maannoksen osa rajautuu tähän kuoppaan.

Koekuopista 3, 7, 8 ja 13 esitetty valokuva ei vastaa profiilista esitettyä kirjallista kuvausta.

Koekuoppien kuvauksista puuttuu kokonaan maakerrosten tulkinnat. Mitkä kerroksista ovat seurausta ihmisen toiminnasta ja mitkä kerroksista ovat luontaisia? Peltoalueella nykyisen kynnön syvyys on useimmiten 25-30 cm; koeojien ja -kuoppien kohdalla ei ole tulkintaa siitä, miksi paikoitellen on esitetty kyntösyvyydeksi tätä enemmän.

Puulöydöt

Koekuopasta 4 on mainittu, mutta ei kommentoitu, yli kaksi metriä syvällä oleva katajakeppi sekä pystyssä olevat puupaalut. Näistä ei ole kuvaa. Koekuopassa 5 todetuista puupaaluista ei ole myöskään kuvaa. Näiden paalujen ikäarviolle (resentti) ei ole esitetty perusteita.

Raportin perusteella vaikuttaa siltä, että puujäännösten ei ole voitu todeta ulottuvan nykyiseen kyntökerrokseen, vaan ne tulevat kyntökerroksen alta kosteasta maasta. Näin ollen ne voivat olla jopa esihistorialliselta ajalta ja niihin on ehdottomasti kiinnitettävä erityistä huomiota arkeologisessa tutkimuksessa. Happamassa maaperässä ei tavallisesti säily organisisesta materiaalista tehtyjä rakenteita eikä tarve-esineitä. Niitä säilyy parhaiten kosteissa olosuhteissa.

Suhteutettuna puujäännösten merkittävyyteen arkeologisessa tutkimuksessa yleensä ja Pohjois-Savossa erityisesti tulee molempien koekuoppien puulöydöistä olla radiohiiliajoitukset, jotta niiden ikä ja merkittävyyden arviointi on mahdollista.

Koekaivauksen tulokset ja tarvittavat jatkotutkimukset Vilholan alueella

Museovirasto yhtyy raportin lopussa sivulla 25 sekä aivan alussa sivulla 2 todettuun:

”Asuinpaikan jyrkähkössä rinteessä olevan alaosan osalta tilanne on huomattavasti monimutkaisempi. Paikalla on suhteellisen paksuja kerroksia ylempää rinteestä valunutta maata ja niiden alla ja välissä sekoittuneita kerroksia, joista osa saattaa paikallaan olevaa kulttuurikerrosta. Rinteen alareuna on kostea ja siellä on olemassa jopa kivikautisten orgaanisten löytöjen säilymisen mahdollisuus.”

Koekaivauksessa maakerroksia ja niiden muodostumista koskeva dokumentointi sekä niiden arvio yhteydestä ihmistoimintaan on jäänyt puutteelliseksi. Konsultti on rajannut ehdottamansa jatkotutkimusalueen ulkopuolelle puurakenteiden löytökuopat sekä koekuopan 2, jossa on kuitenkin poikkeava ja tulkitseminen rakenne.

Museovirasto edellyttää kaivaustutkimuksia Vilholan alueella, mutta voi ottaa kaivausalueen laajuuteen kantaa vasta saatuaan tietoonsa puulöytöjen ajoitustulokset ja ajoitusnäytteiden ottokohdat.

Koekaivausten suorittaminen ja dokumentointi Kasurila

Kasurilan alueen koekaivausten tarkoitus sekä tausta tulee korjata tutkimuslupapäätöksen ja MML 13 §:n mukaisen neuvottelun mukaiseksi raportin sivulle 2. Tutkimusten tarkoituksena ei ole vain muinaisjäännöksen rajausta.

Koekaivauksessa on avattu tutkittavan alueen kaakkoiselle peltolohkolle riittävästi aluetta ja esiin tulleet jäännökset on asianmukaisesti dokumentoitu kuvallisesti ja tulkittu.

Koeojat ovat paikoitellen ulottuneet liian syväälle mineraalimaahan, jotta mahdollisia jälkiä muinaispellosta olisi voinut havaita. Koeojan 7 lounaispäädyssä otetussa kuvassa näyttää leveän tasossa näkyvän pelto-ojan ja koeojan vasemman profiilin välissä monikerroksisia kyntöjälkiä. Jäljet näyttävät rajautuvan tähän leveään pelto-ojaan. Vai johtuuko rajautuminen siitä, että leveän ojan toisella puolella vastaavat jäljet ovat poissa syvemmälle mineraalimaahan kaivetun koeojan pinnan vuoksi?

Kasurilan tutkimusalueella todetaan olleen lukuisia pienempiä peltomullan täyttämiä kuoppia, joiden arvellaan olevan pellosta poistettujen kivien jättämiä jälkiä. Kaivauskertomuksen kuvien perusteella voi todeta, että lukuun ottamatta ihmisen toimintaan liittyviä rakenteita, pelto on kivetön.

Tekstistä voi poimia maininnat kahdesta radiohiiliajoitusta varten otetusta näytteestä; mainintaa ei kuitenkaan ole niiden lähettämisestä ajoitukseen. Ajoitustulokset on hyvä olla tiedossa ennen varsinaisten kaivausten aloittamista.

Koekaivauksen tulokset ja tarvittavat jatkotutkimukset Kasurilan kaakkoisella peltolohkolla

Lausunnon liitteenä olevassa liitteessä 1 on rajattu alueet, joilla Museovirasto edellyttää Kasurilan kaakkoisosan muinaisjäännöksen kaivaustutkimuksia. Konsultin kaivauskertomuksessa esittämä jatkotutkimusalue on kohteen merkitykseen ja tuloksiin nähden liian pieni. Kirjaimella B merkityt kaksi aluetta, tulee kaivaa, mikäli niistä otetut ajoitukset liittävät nämä mahdolliset tulisijat kohteen yhteyteen.

Jatkotutkimusten tarvetta peltoalueen lounaisella ja luoteisella lohkolle voidaan arvioida vasta koekaivausten jälkeen.

Yhteenveto

Vilhola

- Muinaisjäännöksen Vilholan koekaivaus pitää ulottaa myös Vilholantien toiselle puolelle.
- Vilholan jatkotutkimuksia edellyttävän alueen laajuus voidaan arvioida vasta puujäännösten ajoitustulosten saavuttua.

Kasurila

- Muinaisjäännöksen Kasurila peltoalueen lounainen/luoteinen puoli tulee koekaivaa.
- Kasurilan kaakkoisen peltolohkon tämän hetkisten koekaivausten tulosten perusteella liitteessä on osoitettu ne alueet, joilla Museovirasto edellyttää kaivaustutkimuksia. Alueista kaksi on merkitty kirjaimella B ja niiden jatkotutkimukset riippuvat ajoitustuloksista.

Kaivausraportteihin tulee tehdä yllä esitetyt korjaukset ja täydennykset.

Osastonjohtaja

Mikko Härö

Yli-intendentti

Petri Halinen

Liitteet Liite Kasurilan kaivausalueet

Tiedoksi Mikroliitti Oy
Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kuopion kaupunki/Kuopion kulttuurihistoriallinen museo